MIRGOROD

Povestiri ce servesc drept urmare la „Serile în cătunul de lingă Dikanka”

în romaneşte de *Al. Teodoreanu* şi *Xenia Stroe; Dan Faur* şi *Isabella Dumbravă*

Mirgorod e un mic orăşel de malul rîului Horol. Are o fabrică de frînghii, una de cărămidă, 4 mori de apă şi 45 de vînt.
Din *Geografia lui Zeabbvski*[1]
Deşi covrigii care se fac la Mirgorod sînt din făină neagră, au totuşi un gust destul de bun.
Din însemnările unui călător

PARTEA INTII

Moşieri de altădată

îmi place nespus viaţa simplă a acelor singuratici stăpînitori de locuri uitate de Dumnezeu, cărora la noi în Malorusia li se spune de obicei moşieri de altădată şi care îţi amintesc pitoreştile căsuţe bătrîneşti ce-şi au farmecul lor datorită culorilor lor pestriţe, ca şi desăvarşitului contrast cu clădirile noi sclivisite, cu pereţii încă nebătuţi de ploi, cu streşinile încă neacoperite de verdele muşchiului, ale căror trepte de la intrare îşi mai păstrează încă tencuiala şi nu-şi dau în vileag cărămizile roşii, dezvelite. îmi place uneori să cobor pentru o clipă în lumea aceasta atît de ferită de vîltorile vieţii, unde nici o dorinţă nu trece de zăplazul ce împrejmuieşte petecul de ogradă, de gardul de nuiele al livezii pline de meri şi pruni, de căscioarele ţărăneşti risipite de jur-împrejurul livezii, căscioarele mărunte, lăsate pe o rînă, la umbră de sălcii, de soc şi de peri. Viaţa modeştilor stăpîni ai locului e atît de potolită, atît de molcomă, încît pentru o clipă uiţi de toate din jurul tău şi ajungi să crezi că patimile, dorinţele, frămîntul fără astîmpăr, stîrnit de duhul cel rău care tulbură inimile şi minţile, nu-s decît plăsmuire năzărită doar într-un vis strălucitor, plin de scînteieri. Văd de-aici o căsuţă scundă, cu un cerdac sprijinit pe nişte stîlpişori de lemn, mici şi înnegriţi, care o cuprinde de jur-împrejur, astfel ca pe vreme de furtună sau piatră să poţi închide obloanele de la ferestre fără să te ude ploaia. în spatele căsuţei, mălini ce revarsă miresme şi rînduri-rînduri de pomi roditori mărunţei, încărcaţi de purpuriul vişinelor şi potopiţi de roşul de balaş al prunelor aburite de brumă plumburie; apoi un arţar rotat, la umbra căruia e aşternut un covor pentru odihnă; în faţa casei - o ogradă încăpătoare cu iarbă măruntă şi proaspătă, cu o potecuţă bine bătătorită de la hambar la bucătărie şi de la bucătărie pînă la încăperile boiereşti; o gîscă cu gîtul lung bea apă alături de boboceii ei mititei şi moi ca puful; gardul împletit pe care atîrnă legături de pere şi mere la uscat, precum şi covoarele scoase la aeriseală; un car cu zămoşi, oprit lîngă hambar; boul dejugat, culcat alene lîngă car - toate astea au pentru mine un farmec cu neputinţă de lămurit, poate numai pentru că nu le mai văd, pentru că omului îi e nespus de drag orice lucru de care e despărţit. Oricum ar fi, dar de cîte ori brişcă mea se apropia numai de pragul unei astfel de căsuţe, o pace negrăit de dulce şi plăcută se pogora în sufletul meu; caii trăgeau voioşi lîngă pridvof, vizitiul se dădea frumuşel jos de pe capră şi îşi umplea luleaua, ca la el acasă. şi pînă şi lătratul tuturor griveilor, lăbuşilor şi azorilor. domoli din fire. era

zav de mîngîietor auzului meu. Dar mai mult decît orice îmi plăceau pjnitorii acestor colţişoare liniştite, moşneguţii şi băbuţele care-mi ieşeau S imitori întru întîmpinare. Chipurile lor îmi răsar uneori şi acum în faţa Puilor în larma şi vîltoarea lumii, printre fracurile la modă, şi trecutul îmi
nare deodată în acea toropeală care mă cuprinde. Pe chipurile acestea stă totdeauna întipărită atîta bunătate, atîta bucurie de oaspeţi şi atîta blîndeţe
fetească, încît fără să vrei te lepezi măcar pentru scurtă vreme de năzuinţele nesăbuite ce te stăpînesc şi te arunci cu toată fiinţa în acea viaţă simplă,
bucolică.
Nu pot uita nici acum doi bătrînei din veacul trecut, care, vai! nu mai sînt pe lumea asta; dar sufletul mi-e plin şi azi de întristare şi inima mi se strînge ciudat la gîndul că o să mă duc iar într-o zi acolo unde a fost odinioară căsuţa lor, astăzi pustie, şi o să văd o grămăjoară de bordeie năruite, iazul năpădit de stufăriş şi o groapă plină de bălării pe locul unde era pe vremuri mititelul conac; atît şi nimic mai mult. Ce jale! Mă apucă dinainte urîtul!
Dar să ne întoarcem la povestea noastră!
Afanasi Ivanovici Tovstogub[1] şi nevasta lui, Pulheria Ivanovna Tovstogubiha[2], după cum îi ziceau ţăranii din împrejurimi, făceau parte dintre acei bătrîni despre care m-am îndemnat să povestesc. Dacă aş fi fost zugrav şi aş fi vrut să înfăţişez pe pînză pe Filemon şi Baucis, nu mi-aş fi ales niciodată alt model în afară de ei. Afanasi Ivanovici avea şaizeci de ani; Pulheria Ivanovna cincizeci şi cinci. Afanasi Ivanovici era înalt de stat, purta întotdeauna un cojocel de oaie, acoperit pe dinafară cu o stofă trainică, şedea adus din umeri şi zîmbea aproape toată vremea, fie că povestea el, fie că asculta numai povestirile altora. Pulheria Ivanovna era întrucîtva mai stăpînită şi nu rîdea niciodată, dar pe faţa ei, în ochii ei se vădeau atîta bunătate, atîta dorinţă de a te ospăta cu tot ce avea mai bun, încît un zîmbet ar fi părut prea dulceag pe chipul ei blajin. Uşoarele zbîrcituri ce le brăzdau feţele erau atît de drăguţe, încît un zugrav nu s-ar fi codit să le fure. Cu ajutorul lor puteai citi, ca într-o carte deschisă, toată viaţa senină şi liniştită pe care o duceau odinioară neamurile vechi de boieri, bogaţi, dar curaţi la suflet, şi atît de deosebiţi de acei maloruşi josnici, ieşiţi din rîndul păcurarilor sau al altor precupeţi, care năboiesc ca lăcustele în cancelarii, despoaie de ultimul bănuţ ciiar pe consătenii lor, împînzesc Petersburgul cu pîrîtori, pînă la urmă-şi Ur"plu buzunarele şi se leapădă de neamul lor malorus, adăugîndu-şi cu Pompă un „v" la coada numelui lor, care se termină în „o". Nu, ei nu semănau lnru nimic cu făpturile acelea ce stîrnesc dispreţ şi milă. cum nu seamănă cu ee nici unul dintre neamurile vechi, cu rădăcini adînci în pămîntul
Nu era chip să priveşti cu nepăsare dragostea ce şi-o purtau unul altuia, cîte ori îşi vorbeau, nu ziceau niciodată „tu", ci numai „mata": mata.

Afanasi Ivanovici; mata, Pulheria Ivanovna... „Mata ai desfundat scaunul ăst Afanasi Ivanovici?" - „Nu-i nimic, să nu-ţi faci mata inimă rea pentru atît lucru, Pulheria Ivanovna; eu l-am desfundat!" Copii n-au avut niciodată, şi H aceea toată duioşia fiecăruia din ei s-a revărsat asupra celuilalt. Cîndva î tinereţea lui, Afanasi Ivanovici a slujit într-unui din regimentele de cavaler alcătuite din voluntari, ajungînd mai tîrziu chiar maior-secund; dar toate astea s-au întîmplat foarte demult şi pînă şi Afanasi Ivanovici nu-şi mai amintea bine de ele. De însurat, s-a însurat la treizeci de ani, pe vremea cînd era un voinic în toată puterea cuvîntului şi purta dolman cu găitane; atunci a furat-o el cu dibăcie pe Pulheria Ivanovna, pe care neamurile nu vroiau s-o dea după dînsul; dar nici de asta nu-şi mai amintea decît ca prin vis, iar de pomenit nu mai pomenea niciodată.
Toate aceste întîmplări neobişnuite s-au petrecut tare demult şi încetul cu încetul le-au luat locul acea viaţă paşnică, departe de lume, şi acele visări toropite, molcome şi desfătătoare, care te cuprind uneori cînd stai în pridvorul unei căsuţe de la ţară, cu faţa spre livadă, în timp ce o ploaie îmbelşugată de vară foşneşte şi bate toba în frunzişul copacilor şi apoi lunecă spre pămînt în pîrîiaşe cîntătoare, aducînd cu murmurul ei o amorţeală dulce în mădularele tale, iar curcubeul se strecoară pe nesimţite de după copaci şi aruncă de sus, din arcul lui pe jumătate frînt, strălucirea lăptoasă a celor şapte culori ale sale; sau cînd te leagănă în mers o caleaşca ce se afundă printre tufişurile verzi ale drumului, iar prepeliţa strigă în cîmpie şi firicelele înmiresmate de ierburi,

laolaltă cu spice de grîu şi flori de cîmp, se apleacă pe uşa caleştii, atingîndu-ţi atît de mîngîietor faţa şi mîinile.
Afanasi Ivanovici asculta întotdeauna cu un zîmbet plăcut pe buze spusele oaspeţilor care veneau să-l vadă; uneori istorisea şi el cîte ceva, dar mai adesea întreba. Nu făcea parte din tagma acelor bătrîni care sfîrsesc totdeauna prin a te plictisi, slăvind fără încetare vremurile apuse sau osîndindu-le pe cele de acum. Dimpotrivă: cînd te întreba cîte ceva, arăta foarte multă căldură şi interes faţă de întîmplările vieţii tale, faţă de bucuriile şi necazurile de care se simt mişcaţi de obicei bătrînii buni la suflet, cu toate că asta aducea puţin cu dorinţa nesăţioasă de a şti a copiilor, care, în timp ce-ţi vorbesc, cercetează cu de-amănuntul micul breloc prins de lănţişorul ceasului pe care-l porţi. In clipele acelea, se poate spune că faţa lui era numai bunătate.
Odăiţele căsuţei în care locuiau bătrîneii noştri erau mititele şi joase, ca ale mai tuturor moşierilor de altădată. în fiecare odăiţă era cîte o sobă mare ce cuprindea aproape o treime din încăpere. Odăiţele erau grozav de încălzite, pentru că atît lui Afanasi Ivanovici. cît şi Pulheriei Ivanovna le plăcea nespus de mult căldura. Gurile tuturor acestor sobe răspundeau în tind[1] umplută aproape totdeauna pînă la tavan cu paiele care în Malorusia ţin lo[c] de lemne. Pîrîitul paielor mistuite de foc, precum şi văpaia aruncată de el[e]

tindei o înfăţişare deosebit de prietenoasă în serile de iarnă, cînd tinerii hurdalnici, după ce-au rebegit pe ger dînd tîrcoale vreunei fetişcane [1] nr;ncenate, dau buzna de-afară şi prind a-şi lovi una de alta palmele * eheţate. Pereţii odăiţei erau împodobiţi cu cîteva tablouri şi poze în rame •nsuste, vechi. îmi vine să cred că pînă şi stăpînii uitaseră demult ce arată nozele acelea, şi dacă cineva ar fi luat vreo cîteva din ele, nici nu s-ar fi sinchisit măcar. Două dintre tablouri erau portrete mari, în ulei. Unul înfăţişa
ştiu care arhiereu, în celălalt era zugrăvit Petru al IIMea. Dintr-o ramă îngustă, privea domnişoara de La Valliere, pătată toată de muşte. în jurul ferestrelor şi deasupra uşii erau aninate o mulţime de poze mai mititele pe care de obicei le iei drept nişte pete pe pereţi şi de aceea nici nu le cercetezi. Pardoseala aproape în toate odăiţele era de lut, dar lipită cu atîta grijă şi păstrată atît de curat, cum nu cred să se păstreze vreun parchet în casele simandicoase, măturate în silă de cîte un domn somnoros în livrea. Odaia Pulheriei Ivanovna era ticsită de scatulci, sipete, sipetele şi cutiuţe. Pe perete, un maldăr întreg de bocceluţe şi săculeţe cu seminţe de flori, de zarzavaturi şi de harbuji. Rînduite prin unghere, în cutii şi printre cutii, o puzderie de ghemotoace de lînă în toate culorile, de petice de la rochiile vechi, cusute în răstimpul a cincizeci de ani. Pulheria Ivanovna era tare gospodină din fire şi aduna tot ce-i cădea sub mînă, fără să ştie uneori nici ea la ce şi cînd o să-i folosească cele adunate.
Dar lucrul cel mai minunat din toată casa erau uşile cîntătoare. Din zorii zilei, cîntecul lor se auzea pretutindeni. N-aş putea spune de ce anume cîntau: să fi fost oare de vină balamalele ruginite, ori poate că meşterui care le-a făcut să fi ascuns cu bună ştiinţă în ele o taină, dar uimitor era că fiecare uşă cînta pe glasul ei: uşa ce ducea în iatac îi zicea pe glăsciorul cel mai subţirel; cea care ducea în odaia de mîncare hîrîia gros de tot, iar cea care ducea din tindă, afară, slobozea un fel de sunet tremurător şi plin de văicăreli totodată, încît dacă-l ascultai mai bine, auzeai în cele din urmă foarte limpede: „auleu, măiculi-i-ţă, ce fri-ig îi!" Ştiu că multora nu le place defel scîrţîitul ăsta; dar mie mk nespus de drag şi dacă mi se întîmplă uneori să aud pe aici vreo uşă scîrţîind, mi se năzare pe dată că sînt iar la ţară, într-o odăiţă joasă şi c-o [s]ngură luminare aprinsă într-un sfeşnic bătrînesc; îmi miroase a cină gata [a]dusă pe masă, a noapte întunecoasă de mai, privind din grădină, prin fereastra larg deschisă, drept spre masa cu tacîmurile puse, îmi pare că aud privighetoarea ce umple casa, grădina şi rîul din depărtare cu cîntecele ei, îmi P[af]e că aud freamătul crengilor aducător de spaimă şi... Doamne, dumnezeule, ce lung alai de aduceri-aminte mă mai potopeşte atunci!
Scaunele din odaie erau de lemn masiv, aşa cum sînt de obicei scaunele din bătrîni, şi aveau speteze înalte, cioplite, dar lăsate în culoarea firească a imnului, fără lacuri ori vopsele; nu erau nici cel puţin îmbrăcate cu stofa şi

aduceau oarecum cu jilţurile în care se aşază şi pînă în ziua de azi arhier?"
Prin unghere erau măsuţe în trei muchii, iar în faţa canapelei, în patru; a«"

derea şi în faţa oglinzii prinse într-o ramă subţire de aur, cu frunze cioplite D
care muştele le-au presărat cu puncte negre şi dese; jos în faţa canapelei se în
tindea un covor cu păsări care păreau flori, şi flori care păreau păsări - şj asţ
era cam toată podoaba căsuţei fără marafeturi, în care locuiau moşneguţii mei
Odaia slujnicelor de la conac era ticsită cu fete, şi mai tinere, şi maj
bătrîne, îmbrăcate cu fuste vărgate; Pulheria Ivanovna le dădea uneori să-i
coasă tot soiul de nimicuri şi le punea să-i cureţe vişine pentru dulceaţă, dar
de cele mai multe ori ele nu făceau decît s-alerge la bucătărie şi să doarmă.
Pulheria Ivanovna socotea drept o datorie a ei să le ţină pe lîngă casă şi veghea
cu străşnicie asupra cinstei lor. Dar, spre nespusa ei mirare, nu treceau decît
cîteva luni şi cîte una din fete se lăţea la mijloc şi se îngraşă mai mult decît se
cuvine; lucrul părea cu atît mai uimitor cu cît în casă aproape că nu erau
bărbaţi holtei, în afară de feciorașul din încăperile boiereşti, care umbla
într-un soi de frac cenuşiu, în picioarele goale şi care, fără doar şi poate, cînd
nu mînca, dormea. Pulheria Ivanovna dojenea de obicei făptaşa, ba o mai şi
pedepsea cu asprime, ca să nu se mai întîmple una ca asta de aici înainte. Pe
geamurile ferestrelor zumzăiau sumedenie de muşte şi zumzetul lor era
acoperit de glasul gros al bondarului, însoţit uneori de ţiuitul pătrunzător al
viespilor; de cum se aduceau însă lumînările aprinse, tot roiul pleca la
culcare, întunecînd tavanul ca un nor negru.
Afanasi Ivanovici se amesteca prea puţin în ale gospodăriei, cu toate că uneori
se ducea la cosaşi şi secerători şi privea cu multă luare-aminte cum lucrează;
toată povara cîrmuirii apăsa pe umerii Pulheriei Ivanovna. Gospo-dăreala
Pulheriei Ivanovna se mărginea la necontenita închidere şi deschidere a cămării
şi la muratul, uscarea şi fierberea fructelor şi legumelor fără număr. Casa ei
semăna cu totul cu un laborator de chimie. Sub mărul din curte ardea veşnic un
foc şi cazanul sau tingirea de aramă cu dulceaţă, magiun sau pastă. făcute cu
miere, cu zahăr sau cu mai ştiu eu ce, nu era scos aproape niciodată de pe
pirostrii. Sub un alt pom, vizitiul făcea ţuică, fără încetare, într-un cazan de
aramă, unde punea ba foi de piersică, ba floare de mălin, ba ţintaură, ba sîmburi
de vişine, şi către **sfîrşitul** acestei îndeletniciri nu mai era în stare sa-şi întoarcă
limba în gură şi îndruga la bazaconii atît de chisnovate, încît Pulheria Ivanovna
nu pricepea boabă; pe urmă se ducea la bucătărie şi se culca. Toate aceste
nimicuri se fierbeau, se sărau şi se uscau într-o măsură atît de mare. încît cred
că pînă la urmă ar fi potopit pe de-a-ntregul pînă şi ograda - pentru că Pulheriei
lvanovna, în afară de cele socotite pentru cheltuiala zilnică, tare îi mai plăcea să
facă şi altele, ca să fie - dacă o bună parte din toate astea n-ar fi fost mîncate de
fetele de la conac, care se furişau în cămară şi se îndopau

cu atîta străşnicie, încît o zi întreagă după aceea se văitau de dureri de
în ale plugăriei şi în celelalte ramuri gospodăreşti ce treceau dincolo de rada ei,
Pulheria Ivanovna nu prea putea să se amestece. Vătavul, în . egere cu
starostele, furau cu nemiluita. îşi făcuseră obicei să intre în ădurile boiereşti de
parcă ar fi fost ale lor. şi îşi meştereau acolo o grămadă *AP* sanii, pe care le
vindeau apoi în tîrgul cel mai apropiat; afară de asta, mai vindeau cazacilor din
vecinătate şi toţi stejarii groşi, ca sa-şi clădească mori din e{ Numai o singură
dată i-a venit chef Pulheriei Ivanovna să-şi cerceteze pădurile Drept aceea, fură
înhămaţi caii la o trăsură care avea în părţi nişte pestelci uriaşe de piele, din
pricina cărora, de-abia apuca vizitiul a trage din hăţuri şi caii care slujiseră în
garda civică se urneau din loc, că văzduhul se şi umplea de sunetele cele mai
ciudate: ba răsunau fluiere, ba tamburine, ba tobe; fiecare cui şi fiecare scoabă
de fier zdrăngănea cu atîta înverşunare, încît se auzea pînă hăt în deal, la

moară, cum a ieşit cucoana din ogradă, cu toate că pînă la moară era cale pe puţin de două verste. Pulheria Ivanovna nu putea să nu vadă groaznica pustiire a pădurii şi lipsa acelor stejari pe care încă de copil îi ştiuse bătrîni de o sută de ani.
— Cum se face, Nicipor, i-a spus ea vătavului care era de faţă, că ţi s-au rărit atît de tare stejarii? Bagă de seamă să nu ţi se rărească şi perii din cap!
— De ce s-au rărit? îi întoarse vorba vatavul: Pentru că au pierit! Zău aşa, au pierit şi gata: i-a săgetat trăsnetul, i-au tocit carii şi uite aşa au pierit, cucoană, zău c-au pierit!
Pulheria Ivanovna rămase pe deplin mulţumită de un astfel de răspuns şi, ajungînd acasă, porunci doar să se întărească străjile din livadă, de pe lîngă vişinii altoiţi şi prunele cele mari de toamnă.
Aceşti preadestoinici ocîrmuitori, vătavul şi starostele, găseau că e cu desăvîrsire de prisos să care toată făina în hambarele boiereşti, zicîndu-şi că boierii s-or mulţumi ei şi cu jumătate; dar şi jumătatea pe care o aduceau era ori mucegăită, ori umedă, într-un cuvînt tocmai aceea pe care nu voiau s-o cumpere precupeţii în piaţă. însă oricît de mult furau vătavul şi starostele, oricît de înspăimîntător se îndopau toţi ai curţii, începînd cu chelăriţa şi **sfîrşjnd** cu porcii, care nimiceau atîtea prune şi mere că te apuca şi spaima, ba uneori mai şi zgîlţîiau pomii cu rîtul lor, pentru a scutura de pe ei un potop întreg de poame, oricît le ciuguleau vrăbiile şi ciorile, oricît le duceau toate fugile plocon cumetrilor din satele vecine, ba şterpelind din cămări şi Pinzeturile sau caierele vechi, lucruri ce luau calea izvorului a toată suflarea °menească, adică a cîrciumei, oricît de mult furau oaspeţii, vizitiii şi feciorii cei somnoroşi, blagoslovitul pămînt dădea roadă atît de îmbelşugată, iar Afanasi lvanovici şi Pulheria Ivanovna se mulţumeau cu atît de puţin. încît aceste jafuri cle spaimă treceau cu desăvîrsire nebăgate în seamă pentru gospodăria lor.

Amîndoi bătrînii, după vechea datină a tuturor moşierilor de altadat" aveau mîncarea în mare cinste. De cum se lumina de ziuă (se scula întotdeuna cu noaptea în cap) şi de cum începeau uşile să cînte pe ţOaf glasurile, ei se şi aşezau la masă şi îşi luau cafeluţa. După cafea, Afanas Ivanovici ieşea în tindă şi, fluturîndu-şi batista în aer, zicea: „Huş, huş, gîştelo de pe prag!" în curte îl întîmpina de obicei vătavul. Afanasi Ivanovici intra totdeauna în vorbă cu dînsul, îl întreba amănunţit despre toate cele şi fa spunea apoi şi el părerea, dînd nişte porunci care l-ar fi uluit pe te miri cine prin adînca cunoaştere a rînduielilor gospodăreşti; unui vătav mai nou nici nu i-ar fi trecut prin cap că e cu putinţă să furi de la un stăpîn care are un ochi atît de ager! Numai că vătavul lui era vulpoi bătrîn şi ştia el cum trebuie s-o întoarcă, dar mai cu osebire cum trebuie chivernisită gospodăria.
După asta, Afanasi Ivanovici intra în casă şi, apropiindu-se de Pulheria Ivanovna, o întreba:
— Ce zici mata, Pulheria Ivanovna, n-ar fi timpul să luăm o gustare?
— Cam ce-am putea să luăm, Afanasi Ivanovici? Uscăturele cu jumări, plăcinte cu mac, ori poate niscaiva rîşcove în saramură?
— Fie şi rîşcove, fie şi plăcinte, răspundea Afanasi Ivanovici, şi masa se aşternea ca prin farmec, iar pe masă se iveau nepristan plăcinte şi rîşcove.
Ca la un ceas înainte de prînz, Afanasi Ivanovici lua iar o gustărică, dădea de duşcă un păhăruţ de rachiu dintr-un străvechi calici de argint, după care urmau iar ciupercuţe, peştişori uscaţi de felurite feluri şi alte asemene. La douăsprezece prînzeau. Pe masă, în afară de farfurii cu mîncări şi vase cu sosuri, mai erau o sumedenie de oale mici de pămînt cu gura astupată cu capac şi lipită pe deasupra, ca să nu se irosească cine ştie ce mireasmă a vreunui fel gustos, scorneală a bucătăriei din bătrîni. în timpul mesei se vorbea de obicei despre lucruri în cea mai strînsă legătură cu mîncarea.
— Mie mi se pare, spunea de pildă Afanasi Ivanovici, că s-a cam afumat niţeluş casa noastră; matale nu ţi se pare, Pulheria Ivanovna?
— Nu, Afanasi Ivanovici; pune mata unt mai mult, şi atunci n-o să-ţi mai miroasă a fum;

ori poate ia mai bine din sosul ăsta cu ciupercuţe şi toarnă deasupra.
— Hai s-o facem şi pe asta, răspundea Afanasi Ivanovici, întînzîndu-i farfuria, să vedem cum o ieşi!
După-prînz, Afanasi Ivanovici hodinea un ceas, după care Pulheria Ivanovna aducea pe masă un harbuz tăiat felii şi zicea:
— Gustă, Afanasi Ivanovici, din harbuzul ăsta, să vezi ce bunu-i!
— Mata, Pulheria Ivanovna, să nu-i dai crezare numai pentru că are miezul roşu, îi întorcea vorba Afanasi Ivanovici, luînd din mîinile ei o felie mai acătării, se-ntîmplă de multe ori să fie roşu la faţă, da rău la gust!

Cu toate acestea, în cîteva clipe din harbuz nu mai rămînea nici urmă, iar
oa el, Afanasi Ivanovici mai mînca şi cîteva pere, ducîndu-se apoi la
limbare prin grădină, împreună cu Pulheria Ivanovna. După ce se întorceau
; *ciS* Pulheria Ivanovna îşi vedea de treburile ei, iar Afanasi Ivanovici se
eza în cerdac, cu faţa spre ogradă şi privea cămara, care-şi ascundea fără
"ncetare lăuntrul ei, iar fetele-slujnice, împingîndu-se, cărau ori scoteau de
cOlo o sumedenie de fleacuri în lăzi de lemn, site, covăţele şi cîte alte
corniturі bune de păstrat poame în ele. Ceva mai tîrziu, Afanasi Ivanovici
jjjjitea după Pulheria Ivanovna ori se ducea chiar el s-o caute şi-i zicea:
— Ce-aş mai putea să îmbuc oare, Pulheria Ivanovna?
— Ei, cam ce-ai vrea? întreba Pulheria Ivanovna. Să mă duc să-i spun fetei să.ţj dea nişte colţunaşi cu vişine; am poruncit într-adins să oprească din ei pentru mata.
— Nu zic ba, încuviinţa Afanasi Ivanovici.
— Ori poate ai avea poftă mai degrabă de chisăliţă?
— Şi aşa-i bine, răspundea Afanasi Ivanovici. După care, toate cele pomenite se aduceau fără întîrziere şi se mîncau, cum se şi cuvine.
înainte de cină mai îmbuca iar cîte ceva. La nouă şi jumătate se aşezau la masă. îndată după cină se duceau la culcare şi o mare linişte se pogora peste colţişorul acesta atît de harnic şi atît de paşnic totodată. Odaia în care dormeau Afanasi Ivanovici şi Pulheria Ivanovna era atît de încălzită, încît nu cred să fi fost mulţi în stare să sălăşluiască în ea cîteva ceasuri în şir. Dar Afanasi Ivanovici, ca să-i fie şi mai cald, dormea chiar pe cuptor, cu toate că dogoarea de aici îl trezea de cîteva ori pe noapte şi-l silea să se plimbe de colo-colo prin odaie. Uneori, plimbîndu-se aşa, Afanasi Ivanovici gemea. Atunci Pulheria Ivanovna îl întreba:
— De ce gemi, Afanasi Ivanovici?
— Dumnezeu ştie, Pulheria Ivanovna... Aşa, parcă m-ar încerca oleacă durerea de stomac, răspundea Afanasi Ivanovici.
— Nu ţi-ar face mai bine matale să mănînci niţeluş, Afanasi Ivanovici?
— Nu ştiu, zău, dacă-i bine, Pulheria Ivanovna! Da ce-aş putea să-mbuc?
— Puţin lapte acru sau oleacă de compot de pere uscate, cu multă zeamă.
— Fie... Doar aşa, de-un chef, zicea Afanasi Ivanovici.
O slujnică buimăcită de somn se ducea să scotocească prin dulapuri şi Aianasi Ivanovici mînca o farfurioară de lapte acru sau compot, după care sPUnea de obicei:
— Acum parcă m-a mai lăsat oleacă.
Uneori, dacă afară era vreme frumoasă şi în casă de ajuns de cald, Afanasi vanovici se înveselea şi simţea plăcere să mai şăguiască puţin cu Pulheria anovna şi să spună ceva cu totul din cale-afară:

— Ce ar fi, Pulheria Ivanovna, zicea el, dacă într-o bună zi casa noasta lua dintr-o dată foc? Ce ne-am face atunci? a ar
— Ferească sfîntui! răspundea Pulheria Ivanovna, făcîndu-şi cruce.
— Bine, bine. dar să zicem totuşi că s-ar preface în scrum. Atunci ne-am duce?
— Doamne păzeşte! Ce tot spui mata, Afanasi Ivanovici?! Cum se poate -ne ardă casa?! F5unul Dumnezeu n-o să îngăduie una ca asta.
— Şi totuşi, dacă ar arde?
— Am trece şi noi colea, în bucătărie. Mata te-ai statornici pentru o bucar de vreme în odăiţa unde sade acum chelariţa noastră.

— Dar dacă arde şi bucătăria?
— Alta acum! O să ne păzească Domnul de asemenea năpastă! Auzi vorbă să arză şi casa, şi bucătăria dintr-o dată!... Dar de s-ar întîmpla, iaca, ne-am muta şi noi în cămară, pînă ne-am dura o casă nouă!
— Dar dacă arde şi cămara?
— Doamne păzeşte! Ce tot spui mata, Afanasi Ivanovici? Nici nu vreau să te mai ascult! E păcat să grăieşti aşa şi bunul Dumnezeu o să te pedepsească pentru asemenea vorbe.
Şi Afanasi Ivanovici, mulţumit că a şăguit pe socoteala Pulheriei Ivanovna. zîmbea acum, stînd pe scaunul lui.
Dar mai vrednici de luare-aminte decît oricînd mi se păreau cei doi bătrînei cînd aveau musafiri. La asemenea prilej, toate în casa lor căpătau o altă înfăţişare. Aceşti oameni cu sufletul ca pîinea caldă se poate spune că trăiau numai pentru oaspeţii lor. Tot ce aveau mai bun în casă ieşea atunci la iveală, iar dînşii căutau pe-ntrecute să-şi cinstească oaspetele cu tot ce le dăruia gospodăria. Dar ceea ce îmi plăcea mai mult decît orice, în această bunăvoinţă a lor, era lipsa oricărei dulcegării. Dragostea de oaspeţi şi dorinţa de a-ţi face pe plac erau înscrise cu atîta blîndeţe pe feţele amîndurora şi-i prindeau atît de bine, încît, fără să vrei. făceai tot ce te rugau ei. Ele nu erau decît urmarea firească a simplităţii curate şi limpezi din sufletele lor bune. tară pic de prefăcătorie. Dragostea asta de oaspeţi se deosebea în totul de aceea cu care te primeşte un slujbaş ai visteriei statului, care a ajuns cineva cu ajutorul tău şi care-ţi spune binefăcătorul lui şi se tîrăşte la picioarele tale. Oaspetele nu era lăsat cu nici un chip să se întoarcă acasă în aceeaşi zi: trebuia să miie neapărat la conac, peste noapte.
— Cum se poate să pleci în puterea nopţii la un drum atît de lung?! îi spunea întotdeauna Pulheria Ivanovna. (Oaspetele stătea cu casa. de cele mai mutle ori, la trei-patru verste depărtare.)
— De bună seamă, întărea şi Afanasi Ivanovici, mai ştii? Ceasul rău! Se poate întîmpla orice: îţi ies în cale nişte tîlhari sau altă făptură haină...

Să ne păzească Cel-de-sus de tîlhari! spunea Pulheria Ivanovna. Şi ce venit să pomeneşti de una ca asta acum, la căderea nopţii?!... Tîlhari,
P .uarj da afară e întuneric beznă şi nu se cade să pleci la drum. Şi-apoi şi ne-tjul domniei tale... las că-l ştiu eu bine cît îi de firav şi puţintel la trup!
r a din urmă iepşoară îl dă gata; şi apoi, la ăst ceas s-o fi aburit şi el cu vreun ăhărel-două şi s-o fi culcat pe undeva şi doarme...
Si musafirul trebuia să rămînă negreşit la dînşii; de altfel, seara petrecută . 0(jaiţa joasă şi caldă, vorba prietenoasă, blîndă şi adormitoare a gazdelor, burul mîncărilor de pe masă, întotdeauna hrănitoare şi gătite cu meşteşug, toate astea îl răsplăteau cu prisosinţă. Parcă îl văd pe Afanasi Ivanovici cum stă De scaunul lui, adus din umeri, cu veşnicul lui zîmbet pe buze, şi ascultă cu toată luare-aminte şi chiar cu încîntare spusele musafirului! Adeseori venea vorba şi despre politică. Musafirul, care şi dînsul ieşea numai arar din satul lui, se apuca să-şi spună părerile cu un aer atotştiutor şi cu înfăţişare tainică, zicînd că franţuzul s-a înţeles pe ascuns cu englezul să-l sloboadă iar pe Bonaparte împotriva Rusiei, ori povestea numai că se pune la cale un nou război, şi atunci Afanasi Ivanovici rostea de multe ori, prefăcîndu-se a nu se uita deloc la Pulheria Ivanovna:
— Mă bate şi pe mine gîndul să mă duc la război; de ce nu m-aş duce şi eu?
— Hop şi dumnealui! îi lua vorba din gură Pulheria Ivanovna. N-o lua de-a bună, mai zicea dînsa, vorbindu-i musafirului. Ce să caute dumnealui la război, bătrîn cum e? Păi, pe unul ca el o să-l împuşte cel dintîi soldat pe-acolo! Zău c-o să-l împuşte! uite-aşa, nici una, nici două, o să-l ia la ochi şi-o să-l împuşte!

— Ei şi? spunea atunci Afanasi Ivanovici, o să-l împuşc şi eu!
— Nu, zău! Auzi-l şi domnia ta ce spune! îi tăia vorba Pulheria Ivanovna: Are şi mutră de mers la război! Pînă şi pistoalele i-au ruginit demult şi zac undeva prin cămară. Să le vezi numai! Sînt dintr-acelea că pînă apuci să tragi cu ele, sar în aer singure! O să-i nenorocească şi mîinile şi o să-l pocească şi [a] chip, într-un cuvînt, o să rămînă beteag pe toată viaţa!
— Nu face nimic, răspundea Afanasi Ivanovici, o să-mi cumpăr alte arme, noi-nouţe: o să-mi iau o spangă sau poate o suliţă căzăcească.
— Toate astea sînt scorneli de-ale matale! Uite aşa-i vine cîteodată şi [s-]3pucă netam-nesam să băsnească, făcea Pulheria Ivanovna înciudata. Ştiu tone că şăguieşte, da tot mi-e nu ştiu cum, cînd îl aud. Aşa face întotdeauna. .. uneori îl ascult, îl ascult aşa, şi odată mă ia cu frică!...
Iar Afanasi Ivanovici, foarte mulţumit că a speriat-o cît de cît pe Pulheria [Iv]anovna, chicotea încovrigîndu-se pe scaunul lui.
Cît despre Pulheria Ivanovna, îmi părea mai vrednică de luare-aminte ca [Or]cînd în clipele cînd îmbia un musafir la gustare.

—«u(

— Asta, zicea dînsa, scoţînd dopul cîte unei carafe, e un rachiu aromit coada-şoricelului şi jaleş. De simţi cumva o durere-n spate sau în şale, ţj.o • cu mîna. Asta de-aici e cu ţintaură; de-ţi ţiuie urechile şi-ţi iese pecingine n obraz, te tămăduieşte numaidecît. Iar cestălalt e făcut cu sîmburi de piersica*. pofteşte de gustă un păhăruţ şi-i vedea ce mireasmă are. Dacă te ridici din nat şi te loveşti, Doamne fereşte, de un colţ de dulap sau de masă şi-ţi jese u cucui, un singur păhăruţ ajunge şi pe loc îţi trece, de parcă nici n-a fost..
Urma apoi aceeaşi poveste şi pentru celelalte carafe, care mai toate aveau puteri tămăduitoare. După ce-şi încărca musafirul cu toată spiţeria asta Pulheria Ivanovna îl ducea în faţa unei mulţimi de farfurii.
— Uite, astea-s ciupercuţe cu cimbrişor, iar astea de aici sînt cu cuişoare şi nuci; aşa m-a învăţat să le pun la borcan o turcoaică, pe vremea cînd mai aveam aici turci prinşi în război. Era o turcoaică tare blîndă şi nu se vedea nicicum că ar fi de credinţa lor, turcească. Şi de purtat, se purta aproape ca femeile de la noi; atîta numai că nu lua în gură carne de porc: spunea ca-i opreşte nu ştiu cum legea aceea a lor... Astea de-aici sînt ciupercuţe puse cu foi de coacăze şi nucşoară! Iar cele de colo sînt ciuperci mari de cîmp; le-am fiert mai întîi şi-ntîi în oţet şi nu ştiu cum or fi ieşit; am aflat taina pregătirii lor de la părintele Ivan. Iei un butoiaş mai mititel şi-l aşterni mai întîi la fund cu frunză de stejar, apoi presari peste frunză piper şi silistră şi mai pui şi floarea aceea, ştii, de creşte pe vulturică; iei floarea asta şi o aşezi în butoiaş, cu codiţa în sus. Iar dincolo sînt plăcinte: astea de-aici, cu brînză, celelalte, cu mac. Uite şi plăcinţelele care-i plac atît de mult lui Afanasi Ivanovici: cu varză şi cu crupe de hrişcă.
— Da, adăuga şi Afanasi Ivanovici, îmi plac chiar foarte mult; sînt moi şi puţin acrişoare.
Se vedea după toate că Pulheria Ivanovna era tare mulţumită cînd le veneau musafiri. Buna mea batrînică! Se dăruia cu tot sufletul oaspeţilor săi. îmi plăcea nespus să mă duc pe la ei, cu toate că mă-ndopam îngrozitor, ca de altfel toţi musafirii lor, ceea ce era foarte vătămător pentru sănătatea mea: totuşi simţeam o mare mulţumire să mă duc să-i văd. Stau şi mă-ntreb dacă nu cumva aerul Malorusiei o fi avînd vreo însuşire deosebită care ajută Îs mistuire, căci dacă i-ar fi dat prin minte cuiva de pe-aici să se îndoape în halul ăsta, fără nici o îndoială că ar fi ajuns nu în patul lui, ci întins pe masă.
Bunii mei bătrîni! Dar povestirea mea se aproapie de o întîmplare *d*[r] s[c] poate de tristă, care a schimbat pentru totdeauna viaţa acestui colţişor liniştit întîmplarea asta o să vă pară cu atît mai uimitoare, cu cît s-a iscat din pricii[1] unui fapt cu totul neînsemnat. Dar, după felul ciudat în care sînt alcătuite lucrurile, marile întîmplări din lume se datoresc întotdeauna pricinilor *cd*[0] mai mărunte şi dimpotrivă marile înfăptuiri începute de oameni au a adeseori urmări cît se poate de neînsemnate. Un mare cuceritor, de pi[3]

r

iere

toate puterile ţării sale, luptă ani în şir, căpeteniile lui de oaste se " oar cu slavă, ca la urma urmei

toate să se sfîrşească prin cîştigarea unui
tic de pămînt pe care n-ai unde să pui nişte cartofi; şi dimpotrivă, alteori doi P njtari, să zicem, din oraşe deosebite se iau la bătaie pentru un fleac de Cmic Şi cearta lor cuprinde pînă la urmă amîndouă oraşele, apoi sate şi "tune şi la u™ă state întregi! Dar să lăsăm deoparte toate astea: ele n-au nici
legătură cu povestirea noastră. Şi apoi, nici nu-mi plac vorbele, cînd ele °jmîn numai vorbe!
Pulheria Ivanovna avea o pisicuţă sură, care dormea mai totdeauna ghem I picioarele ei. Ea o mîngîia din cînd în cînd pe spate şi o gîdila cu degetul
e suD bărbie, iar pisicuţă răsfăţată îşi întindea gîtul cît era el de lung. Nu s-ar putea spune că Puîheria Ivanovna ţinea cine ştie ce mult la dînsa, dar se legase de ea, obişnuită fiind s-o vadă mereu înaintea ochilor. Afansasi Ivanovici însă o lua adeseori peste picior pentru această slăbiciune a ei.
— Nu ştiu zău, Pulheria Ivanovna, ce găseşti mata la o pisică? La ce-i bună? Să fi fost un cîine, atunci mai zic şi eu: un cîine îl iei la vînătoare, dar o pisică la ce-ţi foloseşte?
— Mata ai face mai bine să taci, Afanasi Ivanovici! spunea Pulheria Ivanovna, îţi place să vorbeşti numai aşa, degeaba, şi altceva nimic. Cîinele nu-i un animal curat, cîinele face murdărie în casă, sparge, strică, pe cînd pisica e o făptură blîndă şi nu face rău nimănui.
De altfel, lui Afansi Ivanovici îi era totuna de-i cîine ori pisică; o spunea numai şi numai ca s-o necăjească puţin pe Pulheria Ivanovna.
în spatele grădinilor se întindea o pădure mare, care scăpase cu desăvarşire de mîinile vătavului iute la fapte - poate numai din pricină că bocănitul toporului ar fi ajuns pînă la urechile Pulheriei Ivanovna. Pădurea era deasă, sălbatică şi trunchiurile arborilor bătrîni erau ascunse ochilor de alunişul ce crescuse în voie şi aduceau acum cu nişte labe pintenate de hulubi. în sînul acestei păduri sălăşluiau motani sălbatici. Cotoii ăştia sălbatici din păduri nu trebuie asemuiţi cu voinicoşii care umblă pe acoperişurile caselor. Trăind în oraşe, aceştia din urmă, cu toată firea lor aprigă, sîni mult mai cioplîţi decît numiţii locuitori ai codrului, care, dimpotrivă, sînt de cele mai multe ori mohorîţi şi sălbatici. Ei umblă întotdeuna prăpădiţi şi slăbănogi Şi miaună cu nişte glasuri grosolane şi necioplite. De multe ori sapă în pămînt Pînă dau de hambarele oamenilor şi fură de acolo slănină, ori se înfăţişează chiar prin bucătării, intrînd pe nepusă-masă pe fereastra deschisă de îndată ce Vai că bucătarul a dispărut pentru o clipă. Intr-un cuvint, motanii ăştia sînt străini de orice simţămînt înalt; trăiesc numai din jafuri şi gîtuie mici puişori de vrabie chiar în cuiburile lor. Aceşti motani s-au mirosit vreme îndelungată Pfin găurile de sub hambar cu pisicuţă blîndă a Pulheriei Ivanovna şi pînă la mia au ademenit-o, cum ademeneşte un pîlc de soldaţi o ţărăncuţă prostuţă.

°gol

Pulheria Ivanovna şi-a dat seama că pisicuţa s-a pierdut şi a trimis numairi • oameni în căutarea ei, dar ia-o de unde nu-i! Aşa au trecut trei zile; puju " **l**
î
j
Ivanovna a jelit-o puţin, dar pînă la urmă a uitat-o de tot. într-o zi însă CH s-a dus să-şi mai vadă grădina de legume şi se întorcea cu castravecjn proaspeţi, culeşi chiar de mîna ei pentru Afanasi Ivanovici, urechile îi fu - izbite de cel mai jalnic mieunat din lume. Pulheria Ivanovna a Scut atunci d obişnuinţă: „Pis-pis-pis"! - şi deodată a răsărit din buruieni pisicuţa ei cenuşi slabă foc, cu coastele ieşite; se vedea cît colo că nu luase nimic în gură vreme de mai multe zile. Pulheria Ivanovna o chema întruna, dar pisicuţa stătea în faţa ei, mieuna jalnic şi nu îndrăznea să se apropie; se sălbăticise rău de tot de cînd plecase de acasă. Atunci Pulheria Ivanovna a pornit-o înainte pe cărare chemînd-o întruna, iar pisicuţa s-a luat încetişor după ea, mergînd cu fereală pînă la ulucă. Dar cînd a văzut locurile bine cunoscute, a intrat şi în odaie Pulheria Ivanovna a poruncit numaidecît slujnicei să-i dea lapte şi carne si şezînd în faţa ei, privea încîntată cu cîtă lăcomie înfuleca sărmana ei favorită bucăţile de carne, una după alta, şi bea laptele din farfurie. Aproape sub ochii ei fugara cenuşie s-a îngrăşat şi a prins a mînca mai puţin lacom. Pulheria Ivanovna a întins mîna ca s-o mîngîie, dar pisicuţa nerecunoscătoare - se vede că prea se înhăitase cu motanii sălbatici ori poate că se pătrunsese prea mult de romantismul care spune că iubirea în sărăcie face cît toate castelele din lume, şi motanii erau săraci lipiţi pămîntului - a zbughit-o pe fereastră şi nimeni dintre cei de la curte n-a putut să-i dea de urmă.
Bătrînica a căzut pe gînduri. „Să ştii c-a fost moartea mea care a venit după mine!" şi-a zis ea, şi nimic n-a putut s-o întoarcă de la gîndul ei. Toată ziua aceea a umblat abătută. Zadarnic a tot glumit Afanasi Ivanovici şi a căutat să afle de ce s-a întristat aşa deodată. Pulheria Ivanovna ori nu răspundea nimic, ori spunea ceva care nu-l putea mulţumi defel pe Afanasi Ivanovici. De a doua zi a început să slăbească văzînd cu ochii.
— Ce-i cu mata, Pulheria Ivanovna? Nu-i fi cumva bolnavă?
— Nu, Afanasi Ivanovici. Nu sînt bolnavă! Dar vreau să-ţi aduc spre ştiinţă o împrejurare cu totul deosebită: ştiu că în vara asta trebuie să mor; moartea mea a şi venit după mine!
Buzele lui Afanasi Ivanovici s-au chircit dureros. Dar bătrînul a căutat să-şi înăbuşe simţămîntul de

tristeţe strecurat în suflet şi a spus zîmbind:
— Doamne fereşte! Ce tot spui mata, Pulheria Ivanovna? Pesemne că în locul decoctului pe care-l bei adeseori, ai luat un păhărel de rachiu de piersici
— Nu. Afanasi Ivanovici. n-am băut rachiu de piersici, i-a răspuns Pulheria Ivanovna.
Şi Afanasi Ivanovici a simţit o mare părere de rău că a glumit aşa cu Pulheria Ivanovna; se uită la dînsa şi o lacrimă i se anină de geană.

— Te rog, Afanasi Ivanovici, să-mi îndeplineşti voia, zise Pulheria Ivanovna. oi muri, să mă îngropi în ograda bisericii, lîngă gard. Să porunceşti să
mbrace cu o rochie mai de toate zilele, ştii, ceea cu florile mărunte pe un "! castaniu. Rochia de atlaz cu dungi vişinii să nu mi-o puneţi; o moartă
re nevoie de rochie frumoasă. La ce bun? Matale însă o să-ţi prindă bine: "-"ti faci din ea un halat mai acătării, să ai cu ce te găti ca lumea cînd o să-ţi sa j oaspeţi, ca să-i primeşti cum se cuvine.
fl - Doamne fereşte! Ce tot spui acolo, Pulheria Ivanovna? zicea Afanasi I -anovici. Cine ştie cînd ţi-e scris să mori, şi mata umbli să mă sperii cu vorbe dintr-astea!
— Nu, Afanasi Ivanovici, eu ştiu bine cînd o să-mi bată ceasul. Dar mata să nu plîngi după mine: sînt bătrînă şi am trăit de-ajuns; şi-apoi şi mata eşti batrîn şi curînd o să ne întîlnim pe lumea cealaltă.
Dar Afanasi Ivanovici plîngea cu sughiţuri, ca un copil.
— E păcat de Dumnezeu să plîngi, Afanasi Ivanovici! Nu mai păcătui şi nu-l mînia pe Cel-de-sus cu scîrba matale. Nu-mi pare rău că mor. De-un singur lucru mă doare inima (şi un oftat dureros îi curmă şirul vorbelor): îmi pare rău că nu ştiu cui să te las pe mata. Cine o să-ţi poarte de grijă după ce-oi închide ochii? Că doară eşti ca un copilaş neajutorat, şi acela care o să vadă de mata de aici înainte trebuie să te iubească.
Şi, izvorîtă din fundul inimii, o milă atît de adîncă şi de covîrşitoare se întipări pe faţa ei, încît nu-mi închipui că s-ar fi aflat un om care s-o fi putut privi cu nepăsare.
— Bagă de seamă, Iavdoha, spunea dînsa chelăriţei, pe care poruncise s-o cheme cu tot dinadinsul, cînd n-oi mai fi pe lumea asta, ai grijă de boier şi ocroteşte-l ca pe lumina ochilor tăi, ca pe copilul tău! Vezi ca la bucătărie să se gătească numai ce-i place dumnealui. îmbrăcămintea şi rufele de pe dînsul să fie totdeauna curate, iar de s-o întîmpla să-i vină musafiri, vezi de-l găteşte cuviincios, că, mai ştii? s-ar putea să le iasă înainte îmbrăcat cu un halat vechi, că şi acum mai uită uneori cînd îi zi de sărbătoare şi cînd îi zi de lucru. Nu-l slăbi din ochi, Iavdoha, iar eu o să mă rog pentru tine dincolo, pe ceea lume, Şi Domnul o să te răsplătească. Nu uita, Iavdoha: eşti bătrînă şi nu mai ai mult de trăit! Nu-ţi încărca sufletul cu păcate! Iar de nu mi l-ăi îngriji cumsecade, să Şii că n-ăi avea parte de bucurie pe lumea asta. O să mă rog chiar eu de dumnezeu să nu-ţi dea un sfîrşit bun. N-o să te bucuri de noroc nici tu, nici CoPiii tăi şi nimeni din neamul vostru n-o avea întru nimic binecuvîntare de la cel-de-sus.
Biata bătrînica! Zicînd toate astea, ea nu cugeta nici la clipa cea de pe urmă care o aştepta, nici la sufletul ei, nici la viaţa de Apoi; tot gîndul ei era numai şi numai îa sărmanul ei tovarăş cu care-şi petrecuse toată viaţa şi pe Care-l lăsa acum fără sprijin şi neajutorat. Cu o neasemuită grijă gospo-

G6,

T

gol
dărească, a rînduit tot în aşa fel ca după moartea ei Afanasi Ivanovici sa bage de seamă că nu mai este alături de el. Credinţa ei în sfîrşitul apron1" ce-o aştepta era atît de adîncă şi starea sufletului atît de potrivită cu asta, îi,* peste cîteva zile a căzut cu adevărat la pat şi n-a mai putut primi nici un fel H hrană. Afanasi Ivanovici era acum numai grijă şi nu se depărta nici o clipă d căpătîiul ei. „Poate tot ai mînca ceva, Pulheria Ivanovna?" spunea dînsni cătînd plin de nelinişte în ochii ei. Dar Pulheria Ivanovna nu rostea nici o vorbă. într-un tîrziu, după o tăcere îndelungată, a dat parcă să spună ceva mişcat din buze şi... sufletul ei şi-a luat zborul,
Afanasi Ivanovici a rămas ca lovit de trăsnet. Moartea ei i s-a părut atît de lipsită de înţeles, încît nici să plîngă n-a putut măcar. O privea cu ochi tulburi de parcă nu-şi dădea seama ce va să zică un mort.
Răposata a fost aşezată pe masă, îmbrăcată cu rochia pe care chiar dînsa şi-a ales-o, cu mîinile încrucişate pe piept şi cu o lumînărică de ceară în strînsoarea lor, iar dînsul privea la toate astea fără să înţeleagă. Mulţime mare de norod de tot soiul a umplut ograda, mulţime mare de oaspeţi au venit cu trăsuri la îngropăciune, şi prin curte au fost

rînduite mese lungi; ele se frîngeau sub greutatea tăvilor cu colivă, a vişinatelor şi plăcintelor: oaspeţii vorbeau, plîngeau, cătau la moartă, şi-i pomeneau însuşirile, se uitau şi la Afanasi Ivanovici - dar el vedea totul ca prin vis. Trupul neînsufleţit a fost ridicat apoi pe braţe şi dus. Norodul s-a urnit puhoi în urma lui şi bătrînul a pornit şi el; preoţii erau înveşmîntaţi cu toate odăjdiile lor, soarele strălucea pe cer, pruncii scînceau în braţele mamelor, ciocîrliile cîntau, copiii, numai în cămăşuici, alergau şi se zbenguiau în colbul drumului... în cele din urmă coşciugul a fost aşezat la marginea gropii şi preoţii i-au poruncit lui Afanasi Ivanovici să se apropie şi să-i dea răposatei ceî din urmă sărut; el s-a apropiat, a sărutat-o, în ochi i-au izvorît lacrimi, dar lacrimi reci, fără simţire. Apoi au coborît coşciugul în groapă, preotul a luat hîrleţul şi a aruncat cel dinţii o mînă de pămînt. Corul de voci groase şi tărăgănate, a diaconului şi a doi ţîrcovnici, a cîntat „veşnica pomenire" sub bolta strălucitoare a cerului, fără urmă de nori, groparii şi-au luat lopeţile şi ţărîna a umplut groapa, facînd-o una cu pămîntul din jur, cînd deodată bătrînul şi-a făcut loc în faţă; lumea toată i-a deschis calea şi l-au lăsat să treacă; vroiau să ştie cu toţii ce gînd are. El şi-a înălţat ochii, s-a uitat în jur cu o căutătură tulbure şi a zis: ,.Mi-afi îngropat-o! Pentru ce?..." şi s-a oprit din vorbă, fără să sfîrşească.

Dar cînd s-a întors acasă, cînd a văzut odaia goală, cînd a văzut că pînă Şi jeţul în care stătea de obicei Pulheria Ivanovna a fost scos de acolo, a izbucnit în plîns şi a plîns tare, a plîns cu deznădejde şi lacrimile au curs şiroaie din ochii lui stinşi.

Cinci ani au trecut de atunci. Ce dureri nu lecuieşte vremea? Ce patinj[3] ramîne neştirbită în nepotrivita luptă cu ea? Am cunoscut odată un bărbat i"

tă înflorirea tinereţii lui, cu suflet mare şi plin de înalte simţiri, l-am toaoSCUt îndrăgostit cu duioşie, cu patimă, nebuneşte, îndrăzneţ şi smerit, şi Cl"oape sub ochii mei fiinţa iubită de dînsul, femeie gingaşă, încîntătoare ca 3P jn„efj a fost secerată de nesăţioasa moarte. Niciodată pînă atunci n-am mai U"7Ut izbucniri atît de năprasnice ale chinurilor sufleteşti, o jale nemărginită ucigătoare, o deznădejde atît de mistuitoare ca acelea care l-au răscolit pe $ efericitul îndrăgostit. Niciodată n-am crezut că un om poate să-şi făurească asemenea iad, în care să nu fie nici umbră, nici închipuire, într-un cuvînt imic ce ar putea aduce măcar pe departe cu o nădejde cît de mică... Cei din jUfU.j nu-l slăbeau o clipă din ochi; toate lucrurile cu care şi-ar fi putut pricinui moartea fură ascunse. Peste două săptămîni omul şi-a biruit deodată durerea: a prins să rîdă şi să glumească; atunci i s-a dat libertate, dar cel dintîi lucru pentru care a folosit-o a fost cumpărarea unui pistol. într-o zi, o împuşcătură neaşteptată i-a speriat cumplit pe ai lui. Cînd au dat buzna în odaie, l-au găsit întins la pămînt cu ţeasta sfărîmată. Un doctor, care se găsea prin apropiere şi a cărui faimă umpluse lumea întreagă, a întrezărit o pîlpîire de viaţă în el, a găsit că rana nu e chiar neapărat mortală şi, spre mirarea tuturor, l-a vindecat. Acum era supravegheat cu şi mai multă străşnicie. Pînă şi la masă nu i se dădea cuţit în mînă şi i se lua tot ce i-ar fi putut sluji să-şi facă seama; dar nu trecu mult şi el găsi un nou prilej: se aruncă sub roţile unei trăsuri ce trecea pe lîngă dînsul. Se alese cu o mînă şi un picior zdrobit, dar fii vindecat din nou. La un an după aceea, l-am văzut într-o casă plină de lume: şedea la masă şi spunea vesel: *„petit-ouvert,* acoperind o carte, iar în spatele lui, sprijinită de speteaza scaunului pe care stătea, se afla tînăra lui soţie, care se juca cu grămada de fise ce-i sta în faţă.

După ce s-au scurs cinci ani, aşa cum am mai spus, de la moartea Pulheriei Ivanovna, fiind pe meleagurile acelea, m-am abătut prin sătucul lui Afanasi Ivanovici, ca să văd cum o mai duce bătrînul meu vecin, la care odinioară îmi petreceam atît de plăcut vremea şi mă îndopam peste măsură cu cele mai minunate bucate ale primitoarei gazde. Cînd m-am apropiat de curte, rasa mi-a părut de două ori mai bătrînă decît înainte, iar căscioarele ţărăneşti lăsate cu totul într-o rînă, ca şi stăpînii lor, de bună seamă. Uluca şi gardul mpletit dinăuntrul curţii erau şi ele nimicite de-a binelea şi am văzut-o cu Oc**hit** mei pe bucătăreasă smulgînd dintr-însul beţe pentru foc, cu toate că nu avea de făcut mai mult de doi paşi pînă la grămada de uscături, anume Pregătite. M-am apropiat cu tristeţe de praguî conacului; aceiaşi grivei şi «buşi, acum orbi şi betejiţi la picioare, au prins să mă latre, ridicîndu-şi bîrzoi c°zile stufoase şi pline de scaieţi. Mi-a ieşit înainte un bătrîn încărcat de ani. k[a el! L-am cunoscut de la cea dintîi aruncătură de ochi; era de două ori mai rbov decît fusese. M-a recunoscut şi el şi mi-a urat bun sosit cu acelaşi ? ltnbet de totdeauna. Am intrat după dînsul în casă; părea că toate erau ca-n

F

trecut; pretutindeni însă domnea un fel de neorînduială cu care nu er obişnuit; se simţea dureros că lipseşte ceva; într-un cuvînt, am fost încercat rf acele simţăminte ciudate care pun stăpînire pe noi în clipa cînd intrăm p$_{etl}$,[e] prima oară în casa unui văduv, pe care odinioară l-am cunoscut nedespărţit d tovarăşa lui de o viaţă, simţăminte care seamănă bine cu acelea pe care I încercăm în clipa cînd vedem în faţa noastră un olog pe care l-am ştj$_u$, întotdeauna întreg şi sănătos. în toate se simţea lipsa Pulheriei Ivanovna, car$_e$ fusese atît de grijulie! La masă, slujnica a dat un cuţit fără mîner; bucatele nu mai erau pregătite cu atîta meşteşug. De gospodărie nici n-am vrut să adu$_c$ vorba şi mă temeam pînă şi să mă uit la tot ce era în legătură cu ea.

Cînd ne-am aşezat să prînzim, fata din casă i-a legat lui Afanasi Ivanovici un şervet la gît, şi foarte bine a făcut, căci altfel şi-ar fi pătat tot halatul cu sos îmi dădeam toată silinţa să-l abat de la gîndurile lui şi povesteam felurite noutăţi; el mă asculta cu zîmbetu-i de totdeauna, dar erau clipe cînd privirea lui rămînea pierdută în gol şi nici un gînd nu se mai citea în ea; piereau toate. Adeseori ridica lingura cu terci şi, în loc s-o ducă la gură, o ducea la nas, iar furculiţa, în loc s-o înfigă în bucata de pui din farfurie, o înfigea zadarnic în carafa cu rachiu, şi atunci slujnica îi lua mîna şi o îndrepta spre friptură. Trebuia să aşteptăm uneori cîteva minute pînă ni se aducea felul următor. Pînă şi Afanasi Ivanovici îşi dădea seama de asta şi spunea: „De ce nu ne-o fi dînd de atîta vreme bucatele?" Dar eu vedeam lămurit prin uşa întredeschisă că feciorul care aducea la masă nici nu se gîndea s-o facă şi moţăia, cu capul căzut pe laviţă.

— Uite, ăsta-i felul, zise Afanasi Ivanovici cînd ni s-au adus papanaşi cu smîntînă, uite ăsta-i felul, urmă dînsul, şi am simţit că glasul începe săi tremure şi o lacrimă stă să cadă din ochii lui cu priviri de plumb; dar bătrînul şi-a încordat toată vrerea, căutînd s-o sţăpînească. Asţa-i felul pe care ră.. .ră.. .răpo.. .răposa... şi deodată lacrimile ţîşniră şiroi. Mîna i-a căzut în farfurie, farfuria s-a răsturnat, a căzut şi s-a făcut ţăndări, împroşcîndu-l cu sos din cap pînă-n picioare; dar el şedea nepăsător, ţinea lingura fără să-şi dea seama şi lacrimile îi curgeau ca un şipot, ca o fîntînă nepotolită, curgeau năvalnic peste şervetul de pe pieptul lui.

„Doamne! îmi ziceam eu, privindu-l, au trecut cinci ani, cu zilele lor atotnimicitoare, şi bătrînul acesta nepăsător, bătrînul a cărui viaţă părea că n-o mai tulbură nici un simţămînt puternic al inimii, al cărui trai părea că se mărgineşte numai la şederea într-un jeţ înalt, la mîncatul peştişorilor uscaţi şi al perelor, şi la povestiri pline de bunătate... - şi cînd colo, ce durere îndelungată şi mistuitoare! Atunci care dintre simţăminte are o putere n»[1] mare asupra noastră: patima ori obişnuinţa? Ori poate toate pornirile noastă clocotitoare nu-s decît o urmare a vîrstei de înflorire, şi numai din aceasta pricină par adînci şi covîrşitoare?!" Oricum ar fi, dar pe atunci toate
noastre pătimaşe îmi păreau copilăreşti în faţa acestei obişnuinţe , molcome şi aproape lipsite de simţire. Bătrînul a încercat de ""va ori să rostească numele moartei, dar, la jumătatea cuvînţului faţa lui [C] stită, de fiecare zi, se strîmba dureros şi plînsul lui de copil mă izbea drept • inimă- Nu, nu erau lacrimi pe care de obicei le varsă cu atîta dărnicie i "trînii, înfaţişîndu-vă starea jalnică sau nenorocirea în care au ajuns; nu erau ci cele pe care le varsă la un păhărel de punci, nu! Erau lacrimi ce izvorau fră vrere, fără oprelişte, adunate din durerea usturătoare a unei inimi îmbătrînite.

jM-a mai trăit nici el mult după aceea. Acum, de curînd, am auzit că a murit. Un lucru mi se pare ciudat: că împrejurările morţii lui au o oarecare asemănare cu acelea în care a murit Pulheria Ivanovna. într-o zi, Afanasi [vanovici s-a hotărît să se plimbe puţin în grădină. Pe cînd înainta fără grabă pe potecă, cu nepăsarea lui dintotdeauna şi fără nici un gînd anume, i s-a întîmplat ceva neobişnuit. A auzit deodată în spatele lui un glas care a rostit destul de limpede: „Afanasi Ivanovici!" Bătrînul a întors capul, dar n-a văzut pe nimeni; s-a uitat în toate părţile, pînă şi în tufiş - nimeni, nicăieri. Ziua era liniştită,

soarele strălucea pe cer. Afanasi Ivanovici a rămas o clipă pe gînduri; faţa i s-a înviorat dintr-o dată şi în cele din urmă a rostit: „Să ştii că mă cheamă Pulheria Ivanovna!"
Vi s-a întîmplat fără îndoială şi dumneavoastră să auziţi vreodată un glas chemîndu-vă pe nume; cei din popor zic că e sufletul care nu mai poate de dorul omului şi-l cheamă la el, şi că, după chemarea asta, urmează neapărat moartea. Mărturisesc că pe mine m-a îngrozit totdeauna această chemare tainică. îmi aduc aminte că în copilărie am auzit-o adeseori: deodată, în spatele meu, un glas îmi rostea limpede numele. De obicei, ziua era cît se poate de senină şi însorită, nici o frunză nu se mişca în pomii din livadă şi liniştea era atît de adîncă, încît pînă şi greierii îşi conteneau ţîrîitul. în livadă nu era ţipenie de om! Drept să spun însă, că dacă cea mai frămîntată şi furtunoasă noapte, cu tot iadul stihiilor dezlănţuite, m-ar fi ajuns pe mine singur in inima unui codru de nepătruns, nu m-aş fi simţit atît de înspăimîntat [ca] de liniştea aceasta înfiorătoare în miezul unei zile fără un nor pe cer. fugeam de obicei din grădină, cuprins de spaimă nebună, cu sufletul la gură, Ş nu mă linişteam decît atunci cînd îmi ieşea în cale vreun om, a cărui ivire [12]gonea din sufletul meu acel gol nemărginit.
Afanasi Ivanovici s-a supus întru totul credinţei izvorîte din adîncul sufletului său, cum că-l cheamă Pulheria Ivanovna: s-a supus ca un copil Aminte şi a început să se usuce pe picioare, să tuşească, să se topească [a]doma unei lumînări, pînă cînd în cele din urmă s-a stins întocmai cum se [stl]nge o luminare, cînd nu i-a mai rămas nimic din ce i-ar putea hrăni biata ei

r

ţyXiUKttQ fegfift V. i»w«i»,
• Goi
«o;

flacără. „Să mă îngropaţi alături de Pulheria Ivanovna!" - asta a fost tot spus el înainte de a-şi da sufletul. e a
Dorinţa i-a fost împlinită şi a fost îngropat lîngă zăplazul bisericii, alat de mormîntul Pulheriei Ivanovna. Musafiri la înmormîntare s-au strîns • puţini, dar norodul şi cerşetorii au fost tot atît de mulţi. Căsuţa boierească ajuns cu totul pustie. Vătavul cel iute la fapte, împreună cu starostele, au căr[a] acasă la dînşii toate lucrurile vechi şi tot calabalîcul pe care n-a putut să-I ftj" chelăriţa. Curînd după aceea s-a înfăţişat, nu se ştie de unde, un neam îndepărtat de-al boierilor, moştenitorul moşiei, foarte pornit pe „reforme" care slujise înainte vreme ca porucic în nu mai ştiu ce regiment. Şi-a dat seama numaidecît de starea jalnică şi paragina în care se află gospodăria şi şi-a nUs în gînd să stîrpească răul din rădăcină, să îndrepte lucrurile şi să înscăuneze pretutindeni buna orînduială. Drept aceea, a cumpărat şase seceri minunate englezeşti, a agăţat de fiecare bordei cîte un număr şi pînă la urmă a orinduii toate atît de bine, încît peste şase luni moşia lui a fost pusă sub tutelă. Această tutelă înţeleaptă (alcătuită dintr-un fost asesor şi un căpitan cu tunică ieşită de soare) a stîrpit în cea mai scurtă vreme toate găinile şi ouăle de pe moşie. Căscioarele ţărăneşti, care şi aşa erau culcate într-o rînă, s-au dărfmat cu totul; mujicii s-au beţivit şi ei cu desăvîrşire şi cei mai mulţi au fugit care încotro. Iar stăpînul cel adevărat, care dealtfel trăia în bună înţelegere cu tutorii săi şi bea cu ei punci, nu dădea decît foarte rar prin satul lui şi şedea foarte puţin acolo. El colindă şi pînă azi toate iarmaroacele Malorusiei, întrebînd cu multă luare-aminte de preţul diferitelor mărfuri care se vînd numai cu ridicata, ca de pildă: făină, caiere de cînepă, miere şi alte multe, dar nu cumpără decît flecuşteţe, cum ar fi bucăţele de cremene, cuie pentru curăţatul pipei, într-un cuvînt, tot ce nu trece ca preţ de una rublă.